

Archetype

Το περπάτημα και η εικόνα της πόλης μέσα από την κοινωνική οπτική

Σιώζου Μαρία Νεφέλη - 30/11/2022

Είναι πολλά τα ερωτήματα που προκύπτουν, αν ασχοληθεί κανείς με την μελέτη της πόλης. Όπως επίσης και οι αναλύσεις για την ίδια την πόλη. Εξάλλου, σύμφωνα με τον Μαγκ, όσο η πόλη είναι, το κέντρο των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και πολιτισμικών διεργασιών, τόσο θα αποτελεί και το επίκεντρο όλων των ερευνών και των μελετητών διαφόρων και διαφορετικών επιστημονικών πεδίων, πέρα και ξέχωρα από την πολεοδομία. Η «**περιπλάνηση**», υλική και άυλη, πραγματική και θεωρητική, στους «**χώρους**» και «**μη χώρους**» της πόλης, αποτελεί ένα ακόμα εργαλείο για τη μελέτη της μορφής και της κρίσης της πόλης, δηλαδή της κυρίαρχης αντίθεσης **κεφαλαίου - εργασίας** που αποτυπώνεται στον υλικό χώρο.

Η ανάγνωση του αστικού τοπίου και συνεπώς της πόλης, μέσα από την «τέχνη» του περπατήματος, επαναπροσδιορίζει τη σχέση των κατοίκων με την πόλη και το κοινωνικό σύνολο, μπορεί να επανανοηματοδοτήσει την ίδια την πόλη και τις λειτουργίες της (εμπορικές, πολιτικές, πολιτισμικές, κοινωνικές) και να χαράξει ένα νέο πλαίσιο σχεδιασμού της πόλης. Ταυτόχρονα όμως, η διαλεκτική μελέτη της υλικής συνέχειας της πόλης μέσα από το εργαλείο της περιπλάνησης μπορεί να φανερώσει και να καταδείξει τις σύγχρονες αντιθέσεις, τους νέους όρους καταπίεσης αλλά και να αναδείξει τις νέες μορφές πάλης, μέσα από τον «**εντοπισμό**» και την «**παρατήρηση**» των σημείων, των χώρων, των οπτικών και των πρακτικών της πόλης και των κοινωνικών σχέσεων.

Παραγωγικές και κοινωνικές σχέσεις πόλης-περπατήματος στο πρώτο μισό του 20ού αι.

Η ανάδυση της καπιταλιστικής πόλης ήταν μια δυναμική διαδικασία, άμεσα συσχετισμένη με την επιβολή και εν τέλει κυριαρχία των καπιταλιστικών παραγωγικών και κοινωνικών σχέσεων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η διαρκής μεγέθυνση των πόλεων μετά τη βιομηχανική επανάσταση οφείλεται, από τη μία στον καπιταλιστικό νόμο της **Συγκέντρωσης και Συγκεντροποίησης του Κεφαλαίου** και από την άλλη στη μετατόπιση του κέντρου βάρους των εργαζομένων από τον πρωτογενή στον δευτερογενή και τελικά στον τριτογενή τομέα παραγωγής.

Εικ. 1.1 Η γαλλική στοά αποτελούσε χώρο κοινωνικής συναναστροφής και παρατήρησης του πλάνητα της εποχής.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, και όσο η πόλη γίνεται το κέντρο όλων των διεργασιών, οι κοινωνικές σχέσεις αρχίζουν να κατακερματίζονται. Η καθημερινότητα, ως πεδίο παραγωγής αντιλήψεων και πρακτικών, έπαψε να αποτελεί τον χώρο τής έντονης δραστηριοποίησης και κοινωνικοποίησης των ανθρώπων, την ίδια στιγμή που ο χώρος, με βάση τη χεγκελιανή τελεολογία, αποτέλεσε τον παθητικό υποδοχέα μιας διαδικασίας κεφαλαιοποίησης που τελικά καθόρισε και προσδιόρισε την ανάπτυξη και τον τρόπο των κοινωνικών σχέσεων και επαφών.

Εικ. 1.2 Η κοινωνική παρατήρηση στους χώρους των εργοστασίων στις αρχές του 20ού αιώνα.

Έτσι, και ενώ ο ζωτικός χώρος και χρόνος στην πόλη έχουν μειωθεί σημαντικά και οι ταξικές ανισότητες σε συνδυασμό με τον χωροκοινωνικό αποκλεισμό στην πόλη έχουν αυξηθεί, δημιουργείται η ανάγκη επανανοηματοδότησης της σχέσης με την πόλη και τον χώρο, στα πλαίσια της συλλογικοποίησης της καθημερινής ζωής των ταξικών και κοινωνικών αναγκών. Το περπάτημα, όπως ειρωνικά περιγράφεται εκείνη την εποχή από την τεχνητή φιγούρα του Baudelaire, αποτελεί ένα αφηγηματικό τέχνασμα, μια στάση απέναντι στη γνώση και το κοινωνικό γίνεσθαι, μια εικόνα της κίνησης και της ροής της πόλης μέσα στον κοινωνικό και ταξικό χώρο της αστικής φαντασμαγορίας.

Εικ. 1.3 Οι περπατητές ανά τους αιώνες. Μορφές και αφηγήσεις της πόλης και της κοινωνικής ζωής.

Η διαδικασία του περπατήματος σε χώρους ζωτικής σημασίας για την κοινωνικο-οικονομική ζωή της πόλης, αποτελεί ένα κοινωνικο-ψυχολογικό και πολιτικο-οικονομικό εργαλείο, που με βάση αυτό δημιουργείται η επαναστατική ταξική συνείδηση. Η «**διαλεκτική του βλέπειν**», όπως θα μπορούσαμε να ονομάσουμε αυτή τη διαδικασία, είναι πολύ σημαντική και πρωτοπόρα για την εποχή της, διότι αντιμετωπίζει τον μαζικό πολιτισμό, όχι απλώς ως πηγή φαντασμαγορίας της ψευδούς συνείδησης του καπιταλιστικού τρόπου ζωής και του τρόπου παραγωγής, αλλά και ως αφετηρία της συλλογικής δράσης για την υπέρβασή της.

Εικ. 1.3 Οι περιπατητές ανά τους αιώνες. Μορφές και αφηγήσεις της πόλης και της κοινωνικής ζωής.

Η διαλεκτική σχέση πόλης-περπατήματος, κατά την οποία η πόλη αλληλεπιδρά με τον περιπλανευτή και το περπάτημα, εξαρτάται από την ίδια την καθημερινή ζωή στις πόλεις, βρίσκεται σε μια διαρκή επαναδιαπραγμάτευση, με την έννοια ότι οι αλλαγές που συντελούνται στις πόλεις, στα πλαίσια του συνεχόμενου γεωγραφικού επεκτατισμού -όπως επισημαίνουν οι Marx και Engels-, αλλάζουν και τη μορφή του περπατήματος εντός της. Η επέλαση του σύγχρονου καπιταλισμού, οι νέες παραγωγικές σχέσεις και η ανάπτυξη της πολιτισμικής παραγωγής, αλλάζουν τις εικόνες της πόλης θέτοντας έτσι τις νέες αρμοδιότητες του κοινωνικού παρατηρητή (του πλάνητα).

Εικ. 1.5 Σαρκαστική αποτύπωση του flaneur, ο οποίος έχει χρόνο να βγάξει βόλτα τη χελώνα του.

Η μοντέρνα καπιταλιστική πραγματικότητα και η παγίωση νέων όρων, ταξικών συνθηκών και πολιτισμικών φαινομένων το πρώτο μισό του 20ού αιώνα, η μαζική κατανάλωση και η «φαντασμαγορία» της νέας πραγματικότητας με την εξέλιξη και εν τέλει την κυριαρχία του θεάματος, όπως ορίζει και ο Marx, συνθέτουν το νέο πλαίσιο της διαδικασίας της ιδεολογικής, πολιτικής και κοινωνικής περιπλάνησης, με τον πλάνητα να βρίσκεται σε μια διαρκή διαλεκτική διαδικασία αλληλεπίδρασης και αλληλεξάρτησης από -και με- τον χώρο.

Εικ. 1.6 Αθήνα, εκλογές 1946. Αφίσες και πολιτικό υλικό στους τοίχους της πόλης.

Το χάος της καπιταλιστικής πόλης -αν το εντάξουμε στη λογική ενός έργου τέχνης- και η τεχνική αναπαραγωγικότητά της, αλλάζουν τη σχέση της πόλης και του περιπατητή, από οπισθοδρομική γίνεται προοδευτική, από παθητική γίνεται ενεργητική. Η τέχνη του περπατήματος, επομένως, μπορεί να δικαιωθεί ως λογική κατάληξη της τέχνης του χθες, ενώ ταυτόχρονα αποτελεί και μια διαδικασία μέσα από την οποία εκδηλώνεται και ωριμάζει η διαφωνία με την αστική κοινωνία. Λειτουργώντας έτσι και ως μέσο προπαγάνδας, η περιπλάνηση επιχειρεί, σε μια περίοδο κρίσης, να αναδείξει όλες τις πτυχές της καθημερινότητας, ώστε, με προμετωπίδα τη γερμανική σκέψη του χθες, να αναδυθεί η επαναστατική σκέψη του αύριο. Δηλαδή, από την ιστορική συνέχεια και ροή της καθημερινότητας θα αναγεννηθεί η εν δυνάμει επαναστατική εργατική τάξη.

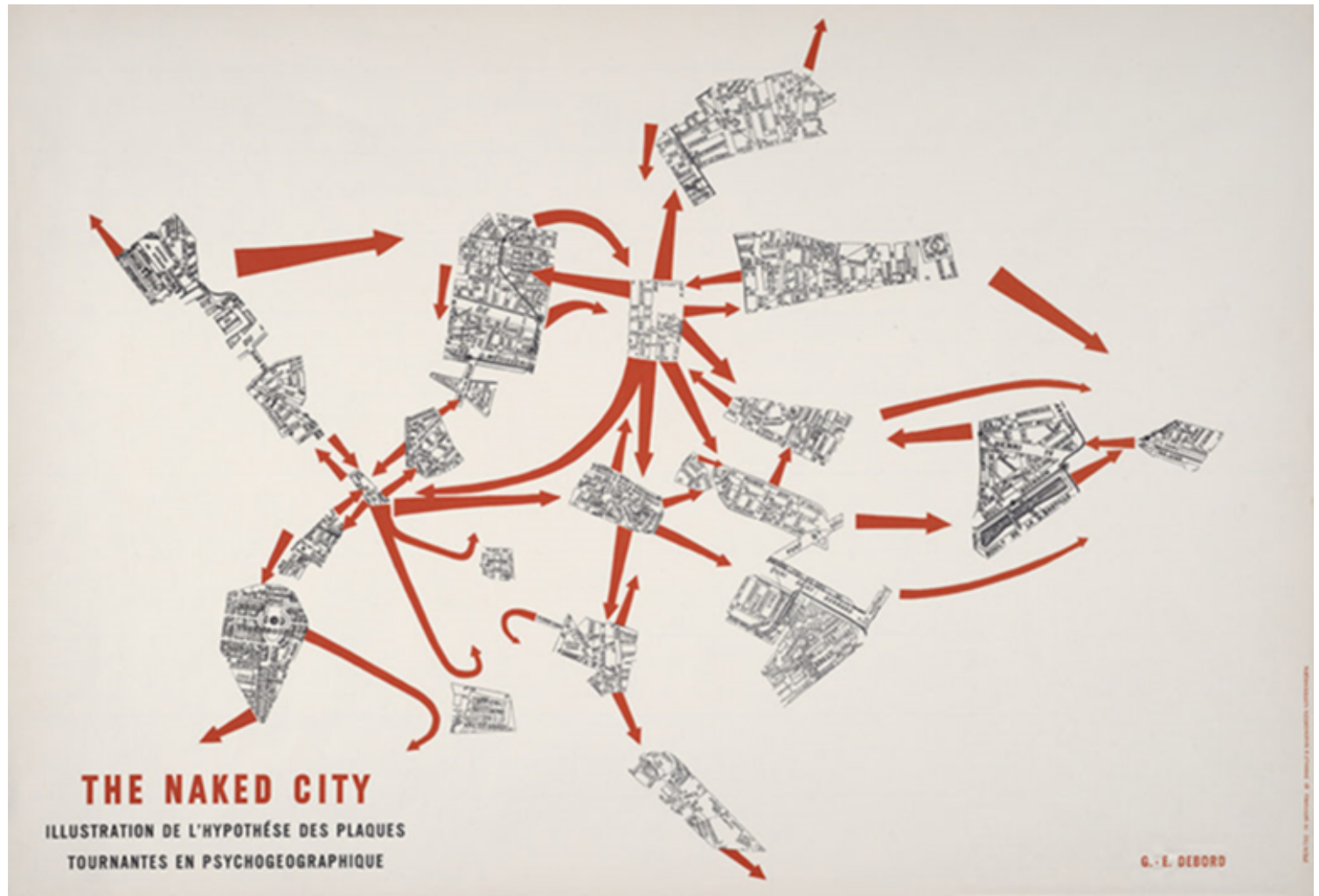

Εικ. 1.7 Περπάτημα στις γειτονιές του Πειραιά, 1950.

Ο εμβληματικός Μάης, η περιπλάνηση και η νέα χιλιετία.

Η περίοδος που ακολουθεί μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, είναι μια περίοδος ανοικοδόμησης και παράλληλης ανασυγκρότησης του παραγωγικού δυναμικού και του χωρικού και οικονομικού σχεδιασμού. Υπό το πρίσμα των νέων συνθηκών, και όσο η ΕΣΣΔ αποτελούσε το αντίπαλο δέος απέναντι στην καπιταλιστική αστική φαντασμαγορία, οι οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές που ακολουθήθηκαν, βασίστηκαν στη «μείωση» του φιλελευθερισμού της αγοράς και στην ενίσχυση του κράτους πρόνοιας.

Ο χώρος, η κερδοσκοπία επί της γης και γενικότερα η αστική γαιοπρόσοδος, αποτέλεσαν μερικές από τις επιλογές που είχε στη διάθεσή του το κεφάλαιο για να ξεπεράσει την κρίση του μεσοπολέμου, ιδίως για την απορρόφηση του πλεονάζοντος κεφαλαίου μέσω της αστικοποίησης και των μεγάλων τεχνικών έργων (μεταφορές, υπηρεσίες, κ.α). Ταυτόχρονα όμως, μέσα στον ίδιο τον χώρο προβάλλονταν όλες εκείνες οι αντιθέσεις της αστικής ανάπτυξης και των ποικίλων ταξικών και κοινωνικών ανισοτήτων. Άλλωστε, η παραγωγή του χώρου δεν είναι μια αθώα παραγωγή, εμπεριέχει στρατηγικές και πολιτικές πλευρές πρωταρχικής σημασίας, με σκοπό να αποφευχθούν οι εσωτερικές αντιφάσεις/κρίσεις του καπιταλισμού.

Εικ. 2.1 «The Naked city» 1957, του Γάλλου καταστασιακού Guy Debord. Αναδιάταξη ενός τουριστικού χάρτη του Παρισιού, όπου, «κόβοντας σε φέτες» τις γειτονιές και τις λειτουργίες του Παρισιού, τόνισε την έννοια του *Derive* όπου η περιπλάνηση καθορίζεται τυχαία.

Η διαδικασία, επομένως, της παραγωγής του χώρου και η σχέση που αποκτά ο πλάνητας με την πόλη, τον χώρο και την οπτική συνείδηση, διαφοροποιούνται εκ νέου και εντάσσονται σε ένα πλαίσιο της διαρκούς εξέλιξης των εικόνων της πόλης και της κρίσης που αυτή δημιουργεί. Μιας εξέλιξης, της οποίας αποκορύφωμα αποτελούν όλα εκείνα τα επαναστατικά, ριζοσπαστικά και ανατρεπτικά κινήματα της εποχής (Καταστασιακοί κ.α), που σχετίζονταν με την πόλη και τον χώρο στο πλαίσιο της συλλογικοποίησης των εικόνων, των αναγκών και των επιθυμιών.

Τα «κοινωνικά» ίχνη και όρια της πόλης, οι δρόμοι, τα κτήρια και οι τοίχοι, αποτέλεσαν μέρος της συνολικότερης αυτής ριζοσπαστικής θεωρίας και επαναανοηματοδότησαν τη σχέση της πόλης με τον πλάνητα και με τους ταξικούς και κοινωνικούς αγώνες. Εξάλλου η νοητή, εικονική και εμπειρική χαρτογράφηση του

χώρου, σύμφωνα με τον K. Lynch, βασίζεται στην ανάγνωση και στην κατανόηση των λειτουργιών της πόλης. Λειτουργιών που δεν πρέπει να εκλαμβάνονται ως αντικειμενικές, ντετερμινιστικές, πάγιες συνθήκες της αστικής πολυποίκιλης και πολύπλοκης καθημερινότητας, αλλά να εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο της κοινωνικής, ταξικής, οικονομικής και πολιτικής ζωής.

Ένα πλαίσιο το οποίο ορίζεται από την κοινωνική τάξη των πολιτών -και άρα των παρατηρητών-, και που τελικά καθορίζει και την άμεση ή έμμεση σχέση του παρατηρητή με την πραγματική, τη συνειδησιακή και την εικονική ζωή της πόλης, χαρτογραφώντας τελικά την ταξική φυσιογνωμία του αστικού χώρου.

Μέσα από αυτή τη δυναμική δυναδική, διαλεκτική σχέση πόλη - κοινωνία, κοινωνική θέση - εικόνες, αλλά και την ταυτόχρονη αλληλεπίδραση της τέχνης με την τεχνική, των εικόνων δηλαδή με το περπάτημα, ο περιπλανευτής, με βάση την ιδεολογική, την πολιτική και την κοινωνική του ταυτότητα, μπορεί να παρατηρήσει την αλλοτρίωση, την ομοιογενοποίηση, την επανάληψη και τους μετασχηματισμούς που εντοπίζονται στην πόλη και στον αστικό τρόπο ζωής, και ως εκ τούτου να αναγνωρίσει και να πραγματώσει μια πραγματική επαναστατική πολεοδομία της βάσης στο πλαίσιο των κοινωνικών υλικών αναγκών.

Εικ. 2.2 Ακόμα μία αφαιρετική αποτύπωση του χάρτη της πόλης και των λειτουργιών της. Ενάντια στο «zoning» των τεχνοκρατών πολεοδόμων της εποχής που εκφράστηκε έντονα και στο 4ο CIAM.

Εκείνη η περίοδος, των επαναστατικών πρωτοποριών από τη μία και της καπιταλιστικής κρίσης της δεκαετίας του '70 από την άλλη, σε συνδυασμό με την πτώση των καθεστώτων του υπαρκτού σοσιαλισμού, καθόρισε το σύγχρονο αστικό κράτος και άρα τη σύγχρονη αστική ζωή στην πόλη. Στο πρόταγμα του Νεοφιλελευθερισμού, δηλαδή της σύγχρονης φάσης του καπιταλισμού, συμπυκνώθηκε η πλήρης αυτονομία του κεφαλαίου και η συρρίκνωση του κράτους για τη διασφάλιση της «ατομικής και οικονομικής ελευθερίας».

Εικ. 2.3 και 2.4 Ιταλικά «γραφίτι» από τη μία και συνθήματα από την άλλη, που απεικονίζουν την κοινωνική άνηση και «προστατευτική» πραγματικότητα.

Οι εικόνες της πόλης και πάλι αλλάζουν. Τα ερωτήματα όμως παραμένουν. Πόσο μάλλον τώρα, που μέσα από

το «περπάτημα» στους αιώνες μεταφερόμαστε στο σήμερα, σε μια κοινωνία που είναι εδραιωμένη -σύμφωνα και με την πολιτική ορολογία- πάνω στον οικονομικό καταναγκασμό, με μοναδικό σκοπό την παραγωγή για την παραγωγή και την κατανάλωση. Ο καπιταλισμός εξελίσσεται συνεχώς, έχοντας πλέον αρχίσει να συμπίπτει πλήρως με τη γνήσια εννοιακή του σύλληψη, αποτινάσσοντας τις προ-καπιταλιστικές του ατέλειες και μπαίνοντας πλέον στην πραγματική κρίση του καπιταλισμού. Σε αυτήν την πόλη ποιος είναι ο ρόλος του πλάνητα;

Η πόλη του θεάματος, το περπάτημα και οι κοινωνικές σχέσεις.

Η πολιτική και ιδεολογική μορφή του χώρου, και άρα της πόλης και της αστικής ζωής, είναι ένα πεδίο όπου μπορεί να ανακαλύψει κανείς τις επεξηγηματικές ρίζες των δομημένων και δομούμενων κοινωνικών σχέσεων παραγωγής και συνακόλουθα του κυρίαρχου τρόπου ζωής. Η μελέτη των σύνθετων, ρευστών και συχνά άμορφων σχέσεων που εντοπίζονται στον αστικό χώρο, πηγάζει από τη μελέτη του ίδιου του οργανισμού τού καπιταλιστικού συστήματος. Άλλωστε, οι κοινωνικές σχέσεις στον καπιταλισμό, δηλαδή οι σχέσεις εκμετάλλευσης και κυριαρχίας, διατηρούνται από και μέσα σ' ολόκληρο τον χώρο, από και μέσα στον οργανικό χώρο.

Εικ. 3.1 «Η πόλη του θεάματος» μέσα από τα γκράφιτι, τις αφίσες και τα συνθήματα. Φωτογραφία από τα Εξάρχεια.

Αν λοιπόν μελετήσουμε την (ιδεολογική) δομή της πόλης σαν έναν οργανισμό, όπως συνήθιζε να τις μελετάει ο Δεσποτόπουλος, χρησιμοποιώντας ως εργαλείο το περπάτημα, θα συμπεράνουμε ότι ο χώρος και η κοινωνική ζωή της πόλης δεν είναι παράγωγα μιας μηχανιστικής διεργασίας, αλλά αντιθέτως οργανισμός και εργαλείο ανάγνωσης του χώρου βρίσκονται σε μια διαρκή σχέση αλληλεξάρτησης ακόμη και σύγκρουσης. Μια διαρκή μεταλλαγή και μεταβολή του υλικού κόσμου της πόλης, του κόσμου της απτής και αισθητηριακής αλληλεπίδρασης με την ύλη. Του χώρου τελικά της εμπειρίας.

Εικ. 3.2 Παρίσι 1967. Οι αφίσες ως μέσο προπαγάνδησης για τον πλάνητα.

Μέσα από τη σωματική και υλική εμπειρία της πόλης, με την έννοια δηλαδή ότι ο πλάνητας βλέπει και βιώνει τις κοινωνικο-οικονομικές καταστάσεις (χώρους εργασίας, εργαζομένους, ανέργους, αστέγους κλπ), μέσα από την παρατήρηση της αναπαράστασης του ίδιου του χώρου και των διαφορετικών αλλά διαπλεκόμενων καθημερινότητων, της διασπασμένης ζωής και γενικότερα της ποικιλίας των σχέσεων, που περικλείουν και περιβάλλουν κάθε κοινωνική τάξη στην καθημερινή ζωή, αναγνωρίζεται η ποιοτική και ποσοτική σχέση του δομημένου αστικού χώρου με την πολιτική και την κοινωνική πραγματικότητα. Η διορατική εμπειρική κριτική της πολιτικής οικονομίας του χώρου, που απορρέει από την κοινωνική παρατήρηση, φανερώνει τις αντιφάσεις της αστικής ζωής και της κρίσης της πόλης.

Εικ. 3.3 και 3.4 Εικόνες από τους δρόμους στο κέντρο της Αθήνας ή αλλιώς «στον δρόμο γεννιούνται συνειδήσεις».

Εικ. 3.5 Η ψυχογεωγραφία και η ποιητική του χώρου. Φωτογραφία του Πάνου Κασίμη στο πλαίσιο του τετραήμερου workshop βασισμένο στη σκέψη των G.Debord και G.Bachelard για την περιπλάνηση στην πόλη και την εξερεύνηση του χώρου.

Όπως ισχυρίζεται ο Γκ. Ζίμελ, οι κάτοικοι των πόλεων υφίστανται έναν διαρκή καταιγισμό από σοκαριστικά ερεθίσματα. Μια τάση που επιτείνεται από τις επιταγές της χρηματικής οικονομίας και την επιστήμη, που ενθαρρύνουν τον ορθολογισμό, την αποστασιοποίηση και την εργαλειακή αντιμετώπιση των κοινωνικών σχέσεων. Οι δυναμικές που εντοπίζονται στην οικειοποίηση της πόλης μέσα από την εμπειρική της σχέση (δηλαδή το περπάτημα), ανατρέπουν αυτήν τη μηχανιστική αντίληψη για τη ζωή της πόλης και τις σχέσεις που εντοπίζονται εντός της, στη βάση πάντα ότι η ιδεολογική συγκρότηση του πλάνητα ταυτίζεται με τις ανάγκες της κοινωνικής βάσης. Το περπάτημα, σε αυτήν την περίπτωση, αντιμετωπίζεται ως φορέας και πεδίο σύγκρουσης κοσμοθεωρήσεων, και όχι ως προνομιακό αντικείμενο μιας θεωρίας της κυρίαρχης ιδεολογίας που αποβλέπει στον ατομικισμό και στην αποξένωση.

Εικ. 3.6 Η Αθηναϊκή στοά στα πλαίσια της κοινωνικής και οπτικής παρατήρησης του χώρου της πόλης.

Η επαναδιαπραγμάτευση με την ίδια την πόλη, με την υλική αστική πραγματικότητα, είναι μια συλλογική διαδικασία που εγκολπώνεται από την, κατά τ' άλλα, ατομική συλλογιστική και βιωματική εμπειρία της κοινωνικής παρατήρησης. Οι αστικές αφηγήσεις της οπτικής συνείδησης διαμορφώνουν τα συλλογικά φαντασιακά της πόλης, παράγουν την ιστορία της, θέτουν τα πολλαπλά σύνορά της, ορίζουν τον πολιτισμό της και επανανοηματοδοτούν τη σύγχρονη πάλη. Με τον τρόπο αυτόν, η καθημερινή ζωή στην πόλη ξεπερνά το μητροπολιτικό σοκ, ενώ ο χώρος της κοινής καθημερινής αστικής πραγματικότητας διαμορφώνεται από αυτές τις κοινές διαφορετικές αλλά διαπλεκόμενες διαδρομές. Διαδρομές που παράγουν συνειδήσεις, βασίζονται στην κοινωνική συνοχή και προωθούν την ενεργή συλλογική συμμετοχή στην πόλη.

Εικ. 3.7 Η αστική πραγματικότητα της φτώχειας και της εξαθλίωσης και η «πολιτική του τοίχου».

Εικ. 3.8. Πολιτικά συνθήματα στους τοίχους της Αθηναϊκής μητρόπολης.

Αντί Συμπερασμάτων. Από το περπάτημα στο δικαίωμα στην πόλη για την κοιωνική χειραφέτηση.

Όσο μέσα στον χώρο της πόλης «παρατηρούνται» ξεχωριστές τροχιές και περισσότερες από μία εκδοχές της πραγματικότητας, τόσο εγείρεται το ερώτημα της δυνατότητας του περπατήματος στην ανάγνωση των σχέσεων παραγωγής και στη μεταβολή του κοινωνικού συστήματος. Όπως υποστηρίζει ο Harvey, «τα πάντα εξαρτώνται από το ποιος θα γεμίσει το σημαίνον με επαναστατικό αντί για ρεφορμιστικό έμφυτο νόημα». Ο πλάνητας της σημερινής εποχής μπορεί τελικά να διατελέσει φορέας μιας συλλογικής προσπάθειας για την κοινωνική και ταξική χειραφέτηση;

Εικ. 4.1 Περαστικοί στο σημείο δολοφονίας του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου στα Εξάρχεια.

Η πόλη βρίσκεται συνεχώς εν τω γίνεσθαι, ενώ οι εικόνες της αποτελούν πεδίο, μέσο και στοίχημα συνεχών αγώνων για το δικαίωμα της κοινωνικής βάσης στη ζωή εντός της. Άλλωστε η ίδια η πολυπλοκότητα του αστικού ιστού, με τα διαφορετικά και πολυποίκιλα σημάδια του (από δρόμους και πλατείες, μέχρι μνημεία, κτίρια κ.α), ξεπερνά τις ανακουφιστικές συνήθειες των κυρίαρχων προτύπων που υφαίνουν το καλούπι της ατομικότητας, και συμβάλλει στη διαλεκτική της ταυτότητας του σύγχρονου κατοίκου της μητρόπολης. Μιας ταυτότητας συνυφασμένης με τις ιδέες, την ιστορία και τη διαλεκτική εξέλιξη που εγγράφεται κάθε φορά στον χώρο. Μια στοχαστική, περιπλανητική δηλαδή διαδικασία, που, με βάση την ιδεολογική συγκρότηση, περνά μέσα από το συνεχές της ζωής στο συνεχές της πόλης, από εκεί στο συνεχές της ιστορίας, της γραφής της, και της γραφής γενικά, για να καταλήξει στο συνεχές της αφύπνισης, στο συνεχές ενός αλλιώτικου μέλλοντος.

Εικ. 4.1 «Και οι τοίχοι μιλάνε».

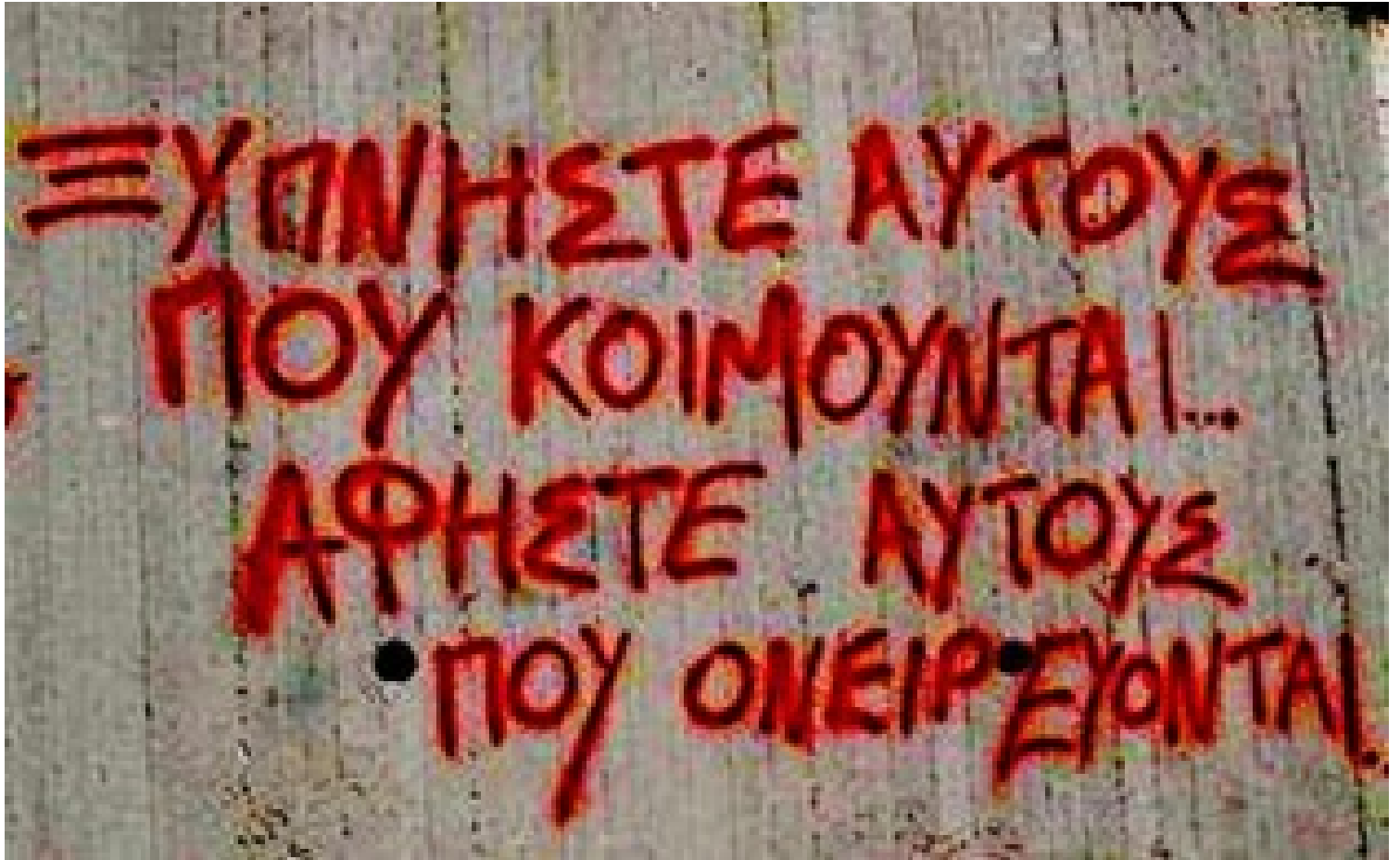
Οι ιδέες, όπως ο ίδιος ο Marx παρατήρησε, είναι μια υλική δύναμη στην ιστορία. Μια δύναμη που ωριμάζει τη συνειδησιακή ριζοσπαστική προοπτική, ενώ, στη δική μας περίπτωση, η περιπλάνηση είναι η πραγμάτωση μιας ιδέας είτε φαντασιακής, με την έννοια ενός συλλογισμού, είτε πραγματικής, με την έννοια της κίνησης. Το φανταστικό με το πραγματικό, το αληθές με το ψευδές, το πριν και το μετά αποτελούν ένα συνεχές διακύβευμα για τον πλάνητα της μητρόπολης. Οι ιδέες που ενσαρκώνονται υλικά και άυλα στο αστικό φανταστικό των καθημερινών και επαναλαμβανόμενων τελετουργιών και των χωρικών και κοινωνικών διατάξεων, καθώς και η κατανάλωση του χώρου και η αναπαραγωγή των κοινωνικών σχέσεων της παραγωγής, καθορίζουν και τον ρόλο του κοινωνικού παρατηρητή.

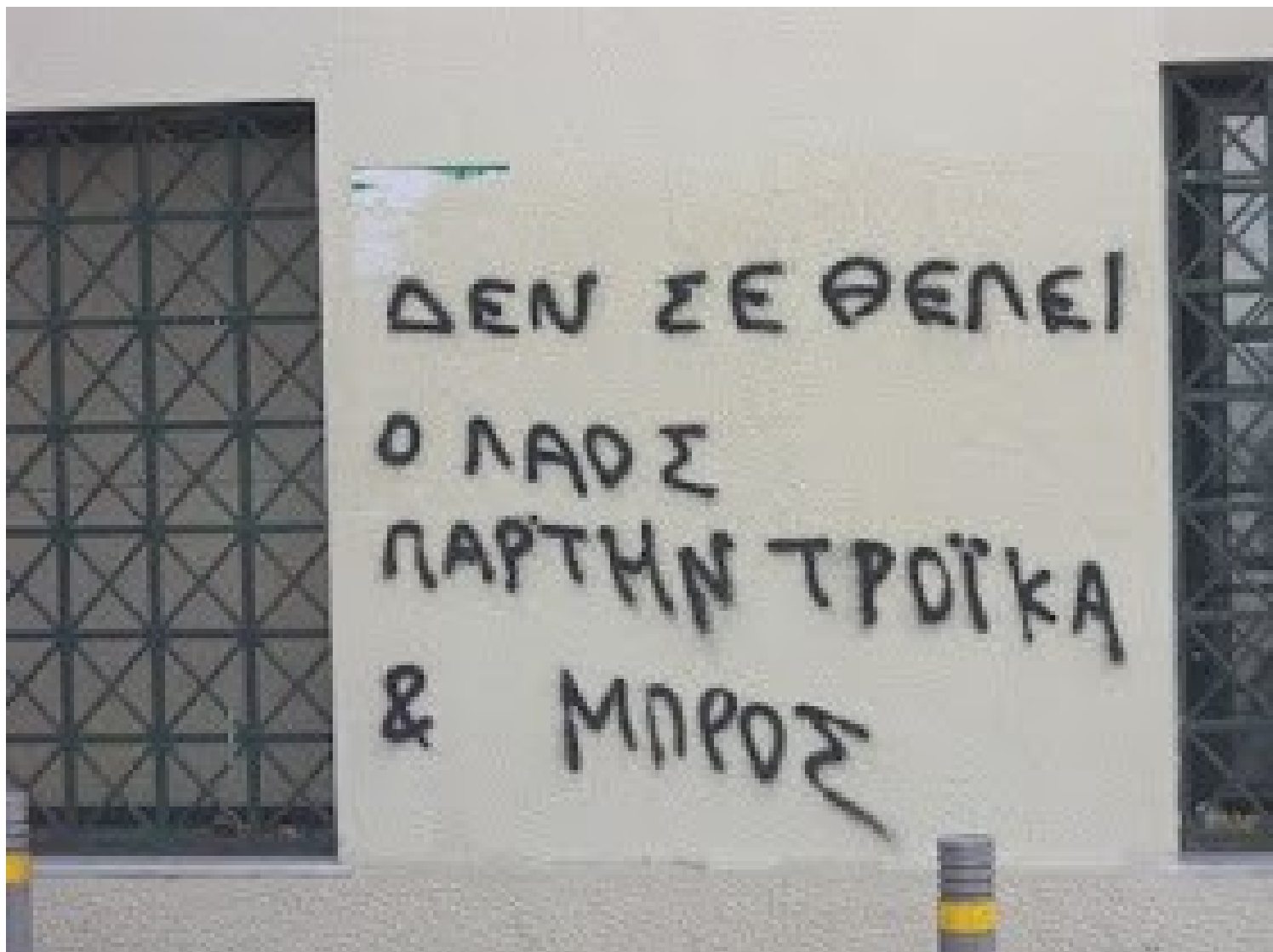

Εικ. 4.2 και 4.3 Όταν το χρέος αποπληρώνεται με εντατικοποίηση της εκμετάλλευσης, με τον ιδρώτα και το αίμα των προλεταρίων. Ο χώρος της πόλης, οι τοίχοι, οι δρόμοι και τα κτίρια ως μέσα προπαγάνδισης του ταξικού αγώνα.

Είναι επομένως το δομικό στοιχείο της πόλης, εκείνο της μαζικής κοινωνίας και των συλλογικών συμπεριφορών, που μέσα από το εργαλείο της περιπλάνησης επανακαθορίζει τα συστατικά στοιχεία του

οργανισμού της. Ενός οργανισμού που μελετάται μέσα από το ιστορικό, οικονομικό και κοινωνικό υπόβαθρο της πόλης και των λειτουργιών της. Κατ' αυτόν τον τρόπο, όσο η επαναστατική θεωρία στρέφεται εκτός των άλλων και στη διεκδίκηση του χώρου, τόσο ο φλανέρ της εποχής μας φαίνεται να αποτελεί μια ακόμα φιγούρα που, μέσα από τις σύνθετες και συγκρουσιακές πολιτικές και κοινωνικές διαδικασίες που παρατηρεί, καταφέρνει εν τέλει να επηρεάσει με πολλούς τρόπους τις κοινωνικές πρακτικές, τις σχέσεις εξουσίας και τις διαδικασίες διαμόρφωσης της συνείδησης. Το θέαμα της πόλης από την οπτική του φλανέρ, αποτελεί την οπτική και τη ζωή ολόκληρης της κοινωνικής βάσης. Γιατί η βάση είναι αυτή που στηρίζει το εποικοδόμημα.

Εικ. 4.4, και 4.5 Εικόνα 4.7 Φωτογραφία από παρέμβαση στη Ν. Ιωνία για τον θάνατο -από υπερκόπωση- εν ώρα εργασίας του μεταναστί εργάτη Bahadar Chaudhary.

